

14. *Error Gennadii imponentis Ecclesiæ quod scripta Cassiani probarit.* — Nec denique minus frivola est illa conjectura, quod Deus voluntatem ædificandi templum Davidi non inspiraverit, quia illius executionem negavit, cum frequenter soleat Deus propositum sanctum, vel desiderium perfectum inspirare propter bonum ejus meritum, licet propter alias rationes providentiæ suæ nolit ejus effectum, ut in Abrahamo videri potest. Nullo ergo modo excusari potest illa doctrina. Quapropter, licet Gennadius recte censuit in eo, quod dixit, Prosperi et Cassiani contrarias esse sententias; graviter vero peccavit dicens Ecclesiam, scripta Cassiani, tanquam salutaria, probasse, et Prosperum illa infamasse. Nam Gelasius Papa, in suo decreto de libris authenticis, opuscula Cassiani inter apocrypha ponit, non ob aliam causam, nisi quia in his quæ ad liberum arbitrium et gratiam pertinent, a Prospero reprehenditur, ut notavit Trithemius in Cassiano. Immerito ergo dicit Gennadius, Ecclesiam scripta Cassiani, præsertim in hac parte, probasse. Potuitque Gennadius facile habere notitiam decreti Gelasii, cum eodem tempore vixerit, et ad eum scripta sua miserit, ut postea attingemus. Erravit etiam graviter Gennadius Prosperum infamando, quod Cassianum infamaverit, cum ipsemet fateatur sententias Prosperi et Cassiani, de gratia et libero arbitrio, in aliquibus inveniri contrarias. Nam hinc fateri cogitur Prosperum nihil de Cassiano dixisse, quod Cassianus ipse in scriptis suis publicæ non prodiderit; Prosper autem, impugnando quod falsum et Ecclesiæ nocivum judicavit, non Cassianum infamavit, sed sanæ doctrinæ consuluit.

15. *Rejicitur excusatio Henrici pro Cassiano.* — Neque excusari potest Cassianus, eo quod in Collationibus non ex propria sententia locutus fuerit, sed Chæremonis doctrinam retulerit, ut Henricus insinuat; tum quia, si hæc excusatio locum haberet, nihil ex sententia Cassiani in omnibus collationibus Patrum haberemus, quod est contra communem sensum; tum etiam quia vel in hoc esset valde reprehendus Cassianus, quod doctrinam falsam retulisset, sine ulla lectoris admonitione, si eam periculosam vel perniciosam esse credidisset. Tacuit ergo quia illam probavit; imo suam fecit, ut satis in fine collationis indicavit, dicens, *hoc nos B. Chæremon confirmatos cibo laborem fecit tam in vii itineris non sentire*; tum etiam quia doctrina illius collationis consonat cum doctrina ejusdem Cassiani in libris

de Institutis renuntiant., et utrobique eodem loquendi modo semper utitur, quod *gratia adjuvet conatus nostros*, quo etiam utitur in Præfatione ad decem primas collationes, et in præfatione ad septem sequentes ait eas scribere, *ut illis ea, quæ de perfectione in præteritis opusculis obscurius forsitan erant comprehensa, vel prætermissa, suppleantur*. Quibus verbis aperte declarat se totam illam doctrinam ut propriam tradere, et ideo merito dixit Prosper, contra Collator., cap. 2, in illa collatione virum quemdam sacerdotalis ordinis Abbatem quemdam introducere de gratia Dei et libero arbitrio disserentem, *cujus se ostendit per omnia probasse, ac suscepisse sententiam*.

16. *Ciaconii quoque excusatio exploditur.* — Nec denique alia excusatio Ciaconii locum habet, aut permittenda est, quia jam ostendimus non solum circa dispositionem remotam, sed etiam circa proximam, qua remissio peccatorum obtinetur, Cassianum errasse; item, quia ad errorem Semipelagianorum pertinet, admittere aliquam naturalem operationem bonam, sola liberi arbitrii facultate factam, quæ sit dispositio remota ad gratiam sanctificantem, et consequenter sit proxima ad aliquam auxiliantem, ut postea videbimus. Ad verba autem quæ ex Cassiano citavimus, respondet Prosper, cap. 4 et sequentibus, cito auctorem definitionis suæ oblitum a sententia discessisse, vel certe quod prius generaliter dixerat, postea ad partem, seu ad quosdam coaretasse; vel etiam dici potest, ibi ambigue et latenter loqui de inspiratione, adjutorio, et protectione divina, sub illis comprehendens doctrinam, et admonitionem, et quamcumque extrinsecam exhortationem, vel custodiam, nam ita rem fere postea declarat, ut vidimus.

17. *Chrysostomus et Marcus Semipelagiani non fuere.* Putant vero aliqui Cassianum hujusmodi doctrinam ex Chrysostomo, præceptore suo, desumpsisse, volentes eandem Chrysostomo attribuere. Et quia Marcus Eremita, ejusdem temporis auctor, ejusdemque Chrysostomi discipulus fuit (teste Nicephoro, lib. 14 Hist., cap. 53), socium et sectatorem ejusdem doctrinæ illum efficiunt. Sed hos duos Patres ab hac nota vindicavimus, et, ex eorum libris, longe ab hac doctrina fuisse ostendimus in prima parte, tract. 2, lib. 2, cap. 8. Aliqui vero, licet de Chrysostomo recte sentiant, nihilominus auctorem operis imperfecti, quod sub nomine Chrysostomi circumfertur, suspectum tenent, quia in homil. 18 et 32 in Matth., videtur locutionem Semipelagianorum imitari,

dicens, gratiæ adjutorium dari *orantibus et pulsantibus, id est, opera orationibus addentibus, etc.* Sed ille, in hom. 18, aperte loquitur de orantibus et operantibus ex fide et gratia, ut patet ex illis verbis: *Deinde, si opera justitiæ non facis, id est, non impulsas, nec orare ex fide potes*, et alia, quæ columna tertia prosequitur, per quæ exponenda sunt quæ in homil. 32 dicit circa illa verba: *Non omnes capiunt hoc verbum, sed quibus datum est*.

18. *Neque Vincentius Lirinensis.* — Solet præterea Cassiano annumerari Vincentius Lirinensis, catholicus scriptor, et Cassiano æqualis, et in monasterio insulæ Lirinensis insignis monachus, ac validissimus contra hæreticos disputator, ut de illo Gennadius scribit. Unde aliqui existimarunt hunc esse Vincentium illum cui Prosper respondet in libro ad objectiones Vincentianas: et ideo unum esse crediderunt ex his qui in Gallia contra doctrinam Augustini cum Massiliensibus disseruerunt. Sed hæc suspicio imprimis nullum habet in opusculo Vincentii Lirinensis, *Contra profanas vocum novitates*, quem solum ex scriptis ejus habemus, fundamentum. Nam potius in cap. 34 vehementer damnat Pelagium, eo quod necessitatem gratiæ juvantis nos in singulis actibus negaverit, et capite ultimo iterum in eum invehitur, ibique magna cum veneratione recipit epistolam Cœlestini, quæ contra Semipelagianos, et in defensionem Augustini scripta est, ut postea videbimus. Deinde, ex libro Prosperi, colligi non potest quis fuerit ille Vincentius, a quo objectiones quas refutat Vincentianæ nominatæ sunt; cur ergo suspicabimur illum fuisse insigniorem Vincentium, qui eo tempore vixit? Maxime cum Prosper in præfatione dicat eum confinxisse quarundam blasphemiarum prodigiōsa mendacia, eaque Augustino et Prospero, ad invidiam concitandam, tradidisse: quod certe incredibile est de Vincentio Lirinensi, qui vir religiosissimus fuisse perhibetur, et dicto libro suo talem se ostendit. Quapropter Baron., ann. 431, n. 188, Vincentium Lirinensem ab hac nota vindicat, asseritque illum cui Prosper respondet, esse alium presbyterum ejusdem nominis Gallum, quem Gennadius fere eodem tempore vixisse refert, et in Psalmos scripsisse. Sed hoc etiam mihi est incertum, quia nec Gennadius nec Trithemius id indicant, et potuit esse eodem tempore in Gallia alius presbyter ejusdem nominis, qui inter catholicos scriptores non numeretur; parumque interest indicare quis ille Vincentius fuerit, dummodo gravissimo scrip-

tori contra hæreticos talis injuria non inferatur.

§ De Fausto.

19. *Qui Faustum excusent.* — Superest dicendum de Fausto, Rhegiensi Episcopo, qui septuaginta fere annis post Cassianum vixit, duosque libros de gratia et libero arbitrio scripsit, quorum doctrinam expendere oportet, ut magis hunc errorem penetremus. Aliqui ergo Faustum excusare, et libros ejus ad catholicum sensum trahere, conati sunt. Nam Gennadius, illi æqualis, in libr. de Vir. illustr. de Fausto dicit, scripsisse egregium opus de gratia Dei, qua salvamur, et libero humanæ mentis arbitrio, quo salvamur: *In quo opere (ait) docet gratiam Dei semper invitare, et præcedere, et juvare voluntatem nostram. Et quidquid ipsa libertas arbitrii pro labore piæ mercedis acquisierit, non esse proprium meritum, sed gratiæ donum*. Et infra de illo dicit: *Viva voce egregius doctor, et creditur, et probatur*. Deinde Trithemius de Fausto ait, prius fuisse Pelagianum errore fœdatum, postea vero a Fulgentio conversum scripsisse volumen egregium de gratia Dei, quod inter opera ejus circumfertur. Unde videtur loqui de hoc volumine quod nunc habemus in duos libros divisum, quia nec aliud circumfertur, nec illius mentionem in antiquis doctoribus invenimus. Censuit ergo Trithemius illum librum esse catholicum, et auctorem, quando illum scripsit, a Pelagianis omnino discessisse. Quod vero refert, Faustum prius fuisse Pelagianum, et a Fulgentio ab errore revocatum, unde sumpserit, invenire non potui.

20. *Aliorum excusatio.* — De libris item Fausti recte videntur sensisse collectores Bibliothecæ Sanctorum Patrum, nam illos posuerunt in quarto tomo, inter tractatus contra hæreses, et consequenter etiam Faustum inter catholicos Patres recensent. Et in Chronologiis ecclesiasticis, aliquando solet inter scriptores catholicos et ecclesiasticos recenseri, ut videre licet in primo tomo Canisii, in principio. Denique Driedo, de Captivitate et redemptione generum, tract. 4, c. 2, part. 4, Faustum et ejus libros ab errore defendere conatur. Quia non contra Augustinum scripsit, ut quidam illi tribuunt, nam illum cum magna reverentia allegat lib. 1, cap. 6, et lib. 2, cap. 7, ubi et beatissimum appellat: sed scripsit contra Lucidum presbyterum Gallum, qui, ex doctrina Augustini male intellecta, varios errores hausserat, nimirum, hominem sola gratia salvari

sine voluntaria obedientia, vi solius prædeterminationis; imo et peccatores eodem modo damnari vi præscientiæ et reprobationis; et similia, quæ in tomo 4 Bibliothecæ Sanctorum, ante libros Fausti præferuntur. Contra illos ergo errores scripsit Faustus, prius damnans Pelagium, et postea errorem extreme contrarium; ipse autem media via incedere profectur, necessitatem gratiæ prædicando, et illi necessitatem laboris et obedientiæ adjungendo, quamvis labor hic et obedientia non sit, nec fuerit in lege naturæ sine occulto aliquo auxilio gratuito, ut Driedo Faustum interpretatur.

21. *Verisimilitas prædictæ excusationis.* — Videturque hæc excusatio fieri verisimilis ex multis verbis ejusdem Fausti, nam imprimis, in epistola ad Lucidum, cui Concilium quoddam Episcoporum subscripsit, inter alia dicit: *Nos autem, per illuminationem Christi veraciter et confidenter asserimus, et eum qui perit per culpam, saluum potuisse esse per gratiam, si gratiæ ipsius famulatus, laboris obedientiam non negasset.* Ubi famulatum gratiæ appellat subjectionem debitam gratiæ, et ita ponit obedientiam hominis, ut subsequentem et cooperatricem gratiæ; unde subjungit: *Nos igitur per medium, Christo duce, gradientes, post gratiam, sine qua nihil sumus, laborem officiosæ seroitutis asserimus;* et infra: *Qui hanc veritatis mensuram, gratia præcedente, et conatu assurgente, non sequitur, dignus erit ut a sacris liminibus arceatur.* Deinde quod, ad confirmandam hanc doctrinam, Faustus scripserit, colligitur ex præfatione operis, quam vocat professionem suæ fidei ad Leontium, ubi inter alia dicit: *Studium asserendæ gratiæ competenter et salubriter suscipit, qui obedientiam famuli labori adjungit, tanquam si patrono, vel domino inseparabiliter pedisequus minister inhæreat, quod multis et elegantibus verbis, et exemplis declarat.*

22. *Probatum amplius eadem verisimilitas.* — *Celebris sententia, et notanda pro Fausto.* — Denique, in utroque libro, et absolute gratiam prædicat necessariam, et illi primatum tribuit; ergo per illud prius discernitur a Pelagio, et per posterius a Semipelagianis. Prima pars constat ex libr. 1, capit. 1, ibi: *Ego arbitror quod libertas arbitrii sibi sola sufficere sine gratiæ præsidio non potuerit, etiam antequam privilegium illius transgressio violaret.* Altera vero pars patet ex eodem libr., cap. 5, ibi: *Opera legis evacuantur, quæ secundum litteram sunt, et ea quæ post gra-*

tiam, comitante gratia, gerenda sunt, asseruntur; et cap. 6: *Vide quomodo ad gratiæ donum semper adjungit laboris obsequium;* et cap. 11: *Qui vel initium operis sibi præsumit arrogare, vel finem, ad illum merito dicitur: Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.* Quæ verba ipsam prorsus Augustini doctrinam continere videntur; et cap. 13 habet illam celebrem sententiam, *gratiam neminem deserere, nisi prius deseratur ab homine,* et cap. 15 sunt valde notanda illa verba: *Adverte, quia hoc ipsum ad baptismum venire et desiderare salutem jam fidei est.* Nam ita videtur interpretari alia, quibus dicere solet, desiderantibus et pulsantibus adiutorium gratiæ dari, utique desiderantibus ex fide; et cap. 17 ait, Deum omnes per gratiam vocare, et attrahere etiam resistentes, utique quantum est in se: *Licet enim* (inquit) *non omnes obedientiam exhibitoros esse prænosceret, omnibus tamen et velle et posse donaverat.* Quibus verbis fatetur et velle et posse in bonis operibus pietatis esse ex gratia, licet velle possit per liberum arbitrium impediri, sicut etiam potest præstari. Unde subjungit: *Hoc loco sollicitius requiratur, utrum quisque attrahi velit, an nolit, utique cum effectu: Si non vult absolute, attrahentis benevolentiam non meretur, si autem vult, ecce jam cum Deo hominis consensus operatur:* et infra: *Sicut gratiæ est, quod attrahitur, ita obedientiæ probatur esse quod sequitur:* et lib. 2, cap. 2: *De suo* (ait) *est, quod dat gratiam; de tuo est, quod prænoscit offensam;* et cap. 5: *Quod credunt, gratiæ largitas est, quod professionem creditis non accommodant, mentis improbitas est.* Ac denique c. 8: *Nihil hic (ut opinor) redolet, cum et hoc ipsum incessabiliter asseram, quod Deo ipsam debeam voluntatem, præsertim cum in omnibus ejus motibus ad opus gratiæ referam vel inchoationis initia, vel consummationis extrema;* et infra: *De Dei bonitate est, quod vocatur, de propria voluntate, quod promptus obsequitur.* Quæ sane omnia videntur habere catholicum sensum, ac subinde per illa satis auctorem illum ab erroris nota liberari.

23. *Vera censura de Fausto.* — Nihilominus libri Fausti suspecti semper in Ecclesia fuerunt; statim enim ac scripti fuere, ab orthodoxis Patribus impugnati sunt, quia, licet in eis Faustus profiteatur se media via inter Pelagium et Lucidum incedere; nihilominus a Pelagio non omnino recedit, sed cum Semipelagianis plane sentit. Unde Ado, in Chron.,

ann. 492, in fine: *Faustus* (inquit) *apud regem Gallie Episcopus, Pelagianum dogma destruere conatus, in errorem labitur: unde qui ejus sensus in hac parte catholicos prædicant, sicuti Gennadius, omnino errant: quia nimirum, ut subjungit, ita liberum Christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus, et salus non a Christo, sed a natura sit.* Et statim refert contra eum scripsisse lucidissima fide Beatum Avitum, Viennensem Episcopum, ejus redarguendo errorem, et Joannem Antiochiæ presbyterum. Sed et eodem tempore multi contra libros Fausti scripserunt, inter quos primo loco ponit Cæsarium Baronius, ann. 490, num. 12 et sequentibus. Sed de hoc opere Cæsarii dicam latius infra cap. 23. Scripsit etiam Fulgentius, ut ibidem ex Isidoro, libro de scriptoribus ecclesiast., cap. 13, referam: unde constat etiam Isidorum eandem opinionem de Fausto et ejus libris habuisse.

24. Præterea, inter opera Fulgentii, extat liber Petri Diaconi, de Incarnat. et Grat., in cujus cap. ultim. sic inquit: *Anathematizamus simulque Julianum, et qui illis similia sapiunt. Præcipue libros Fausti Galliarum Episcopi, qui de monasterio Lirinensi protractus est, quos contra prædeterminationis sententiam scriptos esse, non dubium est. In quibus non solum contra Sanctorum Patrum, sed etiam contra ipsius Apostoli traditionem veniens, humano labori subjungit gratiæ adiutorium: atque totam omnino evacuat Christi gratiam, antiquos Sanctos non ea gratia qua nos, secundum quod docet Beatissimus Petrus Apostolus, sed naturæ possibilitate, salvatos impie profletur.* Fulgentius autem, in sequenti libro de Incarnat. et Grat., licet a cap. 12 usque ad finem, veram de gratiæ initio doctrinam confirmet, et fere omnes sententias et argumenta Fausti proferat et impugnet, de illo autem, vel illius libris nullam mentionem facit; tacite tamen Petro consentire videtur.

25. *Maxentius in Fausti doctrinam invehitur.* — Maxime vero contra illos libros Fausti invehitur Joannes Maxentius, in responsione ad epistolam Hormisdæ Papæ ad Possessorem, sub finem, ubi assumit onus probandi illos libros esse hæreticos, idque late ostendit eo fere modo quo nos statim idem præstabimus. Interim adverte Maxentium, in hac parte, non esse magnæ auctoritatis; tum quia, licet non in hoc puncto, ipse tamen inter hæreticos Seythiæ monachos eutychniana hæresi infectos censetur; tum etiam quia illam epistolam

Hormisdæ, sub prætextu quod ejus non esset, vehementer impugnat. Quem tamen prætextum vanum esse, et fiete, aut per affectatam ignorantiam prætextum, existimat Baronius, late ostendens Epistolam illam fuisse Hormisdæ, et vix potuisse illis temporibus Maxentium de hoc dubitare, quia totius causæ et aliarum epistolarum Hormisdæ notitiam habebat, ut late prosequitur ann. 520, num. 22 et sequentibus.

26. *Maxentius Hormisdæ imponit.* — Et quod mirandum est, Hormisdam audeat Maxentius facere Pelagianum, quia dixit in illa epistola: *Nos fixis decet insistere vestigiis, proficiemus inter adversantes propriis bonis, si erroribus non involvamus alienis.* Nam quia dixit, *propriis bonis*, arguit illum Maxentius ac si dixisset, *propriis viribus*, sic inquit: *Superbissimæ pelagianæ perfidiæ involutum erroribus te cunctorum oculis anteponis, qui inter adversantes non Dei munere, sed propriis bonis proficere posse tumida elatione confidis, quia si propriis bonis, non Dei auxilio, proficere posset humana natura, nunquam oraret Propheta: Perfice gressus meos, et cætera quæ late prosequitur.* Quibus manifeste falsum sensum imponit Hormisdæ; ille enim non dixit, *propriis bonis*, ad divinum auxilium excludendum, sed ut illa bona ab erroribus alienis distingueret; sic enim ait, *proficiemus propriis bonis, si erroribus non involvamus alienis.* Propria enim bona appellat fidem veram et sanctitatem, quæ bona propria dicuntur, non quia a nobis sint, sed quia a Deo donata sunt nobis, et in illis proficimus, dum tentati alienis erroribus, illis non involvimur. Hoc autem nunquam dixit Hormisdæ posse sine gratia Dei fieri: unde cum subdit: *Probat enim virtutis suæ validum robur, qui, cum impellitur, non movetur,* non naturæ, sed fidei virtutem, et robur commendat, in quo possumus omnia tela nequissimi ignea extinguere, ut ad Ephes. sexto, Paulus dixit.

27. *Hormisdæ libros Fausti non recipit.* — Denique, in fine Epistolæ, cum consultus Hormisdæ de Fausti libris illos non recipiat, et doctrinam, quam Ecclesia de gratia recipit, in libris Augustini contineri dicat, audeat Maxentius auctorem Epistolæ reprehendere, eo quod libros illos ut hæreticos non damnet. Verumtamen vel hoc ipso conjectare posset, responsionem illam pontificiam fuisse, non privati doctoris, qui in re obscura et ambigua facile profert sententiam. Hormisdæ vero pontificia auctoritate solum respondet, illos Fausti libros